നിരാകരണപത്രം
(Disclaimer)

പ്രാദേശികഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെയും കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.റ്റി. ഡയറക്ടറേറ്റിന്റെ സാധൂകരണത്തോടെയും തർജ്ജമ നടത്തിയിട്ടുള്ളതാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ കേവലം വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. ഔദ്യോഗികവും പ്രായോഗികവുമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധി നിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

ബേഘർ ഫൗണ്ടേഷൻ, അതിന്റെ സെക്രട്ടറി മുഖേന & മറ്റൊരാൾ

v

ജസ്റ്റിസ് കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (റിട്ട.) & മറ്റുള്ളവർ

റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നമ്പർ 494/2012-ൽ

റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) ഡയറി നമ്പർ 45777/2018

2021 ജനുവരി 11

[ജസ്റ്റിസ് എ. എം. ഖാൻവിൽക്കർ, ജസ്റ്റിസ് ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ്, ജസ്റ്റിസ് അശോക് ഭൂഷൺ, ജസ്റ്റിസ് എസ്. അബ്ദുൾ നസീർ, ജസ്റ്റിസ് ബി. ആർ. ഗവായി]

ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടന - അനുച്ഛേദം. 110 - ആധാർ (സാമ്പത്തികവും മറ്റ് സബ്സിഡികളും, ആനുകൂല്യങ്ങളും സേവനങ്ങളും ലക്ഷ്യമിട്ടുള്ള വിതരണം) ആക്ട്, 2016 - പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ [2018] 8 എസ്.സി.ആർ. 1: (2019) 1 എസ്.സി.സി. 1 എന്ന സുപ്രീം കോടതിയുടെ ഭരണഘടനാ ബെഞ്ചിന്റെ വിധി പുനഃപരിശോധിക്കണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടുള്ള ഒരു വിഭാഗം ഹർജികൾ - ആധാർ ആക്ട് ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം. 110 പ്രകാരമുള്ള ഒരു 'ധനബിൽ' ആണോ എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിലെ ന്യായീകരണത്തെ ഹർജികൾ ചോദ്യം ചെയ്യുന്നു - മുൻപ്, പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ കേസിൽ ഭൂരിപക്ഷം ആധാർ ആക്ട് അനുച്ഛേദം. 110 (1) പ്രകാരം 'ധനബിൽ' ആയി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയത് ശരിയാണെന്ന് വിധിച്ചിരുന്നു - വിധി: (ഭൂരിപക്ഷം): പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ [2018] 8 എസ്.സി.ആർ. 1: (2019) 1 എസ്.സി.സി. 1 എന്ന വിധി, 26.09.2018-ലെ ഉത്തരവ് എന്നിവ പുനഃപരിശോധിക്കേണ്ട സാഹചര്യം നിലവിലില്ല - നിയമത്തിലെ മാറ്റമോ അല്ലെങ്കിൽ സമാനമായതോ അതിലും വിശാലമായതോ ആയ ബെഞ്ചിന്റെ തുടർന്നുള്ള തീരുമാനമോ/വിധിയോ മാത്രം പുനഃപരിശോധനയ്ക്കുള്ള കാരണമായി കണക്കാക്കാൻ കഴിയില്ല - (ന്യൂനപക്ഷം: ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ്): ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളിക്കളയുകയും റോജർ മാത്യു v സൗത്ത് ഇന്ത്യൻ ബാങ്ക് ലിമിറ്റഡ്. [2019] 16 എസ്.സി.ആർ. 1: (2020) 6 എസ്.സി.സി. 1-ലെ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ റഫറൻസ് പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിന്റെ വിശകലനത്തോട് വിയോജിക്കുകയും ചെയ്താൽ അത് ഗുരുതരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കും-നിയമപരമായ അച്ചടക്കത്തിന് മാത്രമല്ല, നീതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കും - അതിനാൽ, നിലവിലെ റിവ്യൂ ഹർജികൾ റോജർ മാത്യു കേസിൽ വിശാല ബെഞ്ച് അവർക്ക് റഫർ ചെയ്ത ചോദ്യങ്ങളിൽ തീരുമാനമെടുക്കുന്നത് വരെ തീർപ്പാക്കാതെ പരിഗണനയിൽ വയ്ക്കണം.

ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടന - അനുച്ഛേദം. 110 - ആധാർ (സാമ്പത്തികവും മറ്റ് സബ്സിഡികളും, ആനുകൂല്യങ്ങളും സേവനങ്ങളും ലക്ഷ്യമിട്ടുള്ള വിതരണം) ആക്ട്, 2016 - വിധി: ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ. ചന്ദ്രചൂഡ്: ഒരു ബില്ല് ലോകസഭാ സ്പീക്കർ 'ധനബിൽ' ആയി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതും അതിൽ നിന്ന് ഉത്ഭവിക്കുന്നതുമായ വിഷയങ്ങളിൽ പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ പിഴവില്ലായ്മ സംബന്ധിച്ച്, റോജർ മാത്യു കേസിലെ ഒരു സമാന ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയമുന്നയിച്ചിരുന്നു - ഈ റിവ്യൂ ഹർജികളുടെ വിഷയമായ അതേ വിധിയുടെ സാധുതയെക്കുറിച്ച് മറ്റൊരു ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ച സ്ഥിതിക്ക്, ഈ ഘട്ടത്തിൽ വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ഒരു കാരണവുമില്ലെന്ന് പറയുന്നത് ഒരു ഭരണഘടനാപരമായ പിഴവാണ്.

റിവ്യൂ ഹർജികൾ നിരസിച്ചുകൊണ്ട് കോടതി,

വിധിച്ചു : [ജസ്റ്റിസ് എ.എം. ഖാൻവിൽക്കർ, ജസ്റ്റിസ് അശോക് ഭൂഷൺ, ജസ്റ്റിസ് എസ്. അബ്ദുൾ നസീർ, ജസ്റ്റിസ് ബി.ആർ. ഗവായി എന്നിവരുടെ വിധി]

1. ഈ കോടതിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, 26.09.2018-ലെ വിധിന്യായവും ഉത്തരവും പുനഃപരിശോധിക്കേണ്ട സാഹചര്യം നിലവിലില്ല. നിയമത്തിലെ മാറ്റമോ അല്ലെങ്കിൽ സമാനമായതോ അതിലും വലുതോ ആയ ബെഞ്ചിന്റെ തുടർന്നുള്ള വിധിന്യായമോ തീർപ്പോ മാത്രം പുനഃപരിശോധനയ്ക്കുള്ള കാരണമായി കണക്കാക്കാൻ കഴിയില്ലെന്ന് ഈ കോടതി കൂട്ടിച്ചേർക്കാൻ തിടുക്കം കൂട്ടുന്നു. [ഖണ്ഡിക 4][684-ഡി-ഇ]

[ജസ്റ്റിസ് ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ് നൽകിയ വിയോജിപ്പ് പ്രകാരം]

2. ചോദ്യം രണ്ട് സംബന്ധിച്ച്, അതായത് ആധാർ നിയമം അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരമുള്ള ഒരു 'ധനബിൽ' ആണോ എന്ന കാര്യത്തിൽ പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിന്റെ വിശകലനം, ആദ്യ ചോദ്യം ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് വിട്ടപ്പോൾ, റോജർ മാത്യു കേസിലെ സമാന ബെഞ്ച് സംശയിച്ചിരുന്നു. വിശാല ബെഞ്ച് ഇതുവരെ രൂപീകരിച്ചിട്ടില്ല, അവർക്ക് തീരുമാനമെടുക്കാനുമുണ്ട്. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, ഭൂരിപക്ഷം സ്വീകരിച്ച നടപടിയായ, നിലവിലെ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളുന്നത് ഈ കേസിലെ വിഷയങ്ങൾക്ക് അന്തിമത്വം നൽകും, ഇത് നമ്മുടെ മുന്നിൽ വരുന്ന അതേ വിഷയങ്ങളിൽ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ പരിഗണനയുടെ പ്രയോജനം കോടതിക്ക് ലഭിക്കാതെയാക്കും. ഒരു ബില്ല് ലോകസഭാ സ്പീക്കർ 'ധനബിൽ' ആയി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതും അതിൽ നിന്ന്

ഉത്ഭവിക്കുന്നതുമായ വിഷയങ്ങളിൽ പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ പിഴവില്ലായ്മ, റോജർ മാത്യു കേസിലെ ഒരു സമാന ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികളുടെ വിഷയമായ അതേ വിധിയുടെ സാധുതയെക്കുറിച്ച് മറ്റൊരു ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ച സ്ഥിതിക്ക്, ഈ ഘട്ടത്തിൽ വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ഒരു കാരണവുമില്ലെന്ന് പറയുന്നതിൽ ഒരു ഭരണഘടനാപരമായ പിഴവുണ്ട്. ലോകസഭാ സ്പീക്കറുടെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഭരണഘടനാ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ ന്യായീകരണങ്ങളുടെ സാധുതയെ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീർപ്പ് അനിഷേധ്യമായി സ്വാധീനിക്കും. ആധാർ നിയമം അനുച്ഛേദം 110 (1) പ്രകാരമുള്ള 'ധനബിൽ' ആയതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനത്തെ പുനഃസംയോജിപ്പിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുന്നത് അതിനെ ഒരു വെറും അക്കാദമികമായ പ്രവൃത്തി മാത്രമായി മാറ്റും. [ഖണ്ഡിക 11][691-ഡി-എച്ച്; 692-എ]

3. ഒരു വിധിന്യായം അന്തിമമാവുകയും പിന്നീട് ഒരു വിശാല ബെഞ്ച് ആ നിലപാട് തള്ളിക്കളയുകയും ചെയ്യുന്ന സാഹചര്യത്തിൽ നിന്നും ഒരു വ്യത്യാസം വരയ്ക്കേണ്ടത് പ്രധാനമാണ്. നിലവിലെ കേസിൽ, മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച റിവ്യൂ ഹർജികളെല്ലാം റോജർ മാത്യു കേസിലെ 2019 നവംബർ 13 ലെ വിധിന്യായം വരുന്നതിന് മുമ്പ് തന്നെ ഫയൽ ചെയ്തിരുന്നു. റോജർ മാത്യു കേസിൽ വിശാല ബെഞ്ചിന് വിടാൻ റഫർ ചെയ്ത തീയതിയിലും ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ നിലവിലുണ്ടായിരുന്നു. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ മുമ്പ് 2020 ഓഗസ്റ്റ് 25-ന് ജസ്റ്റിസ് അരുൺ മിശ്രയുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള അഞ്ചംഗ ബെഞ്ച് ലിസ്റ്റ് ചെയ്തിരുന്നു, എന്നാൽ തീർപ്പാക്കിയിരുന്നില്ല. അതിനാൽ, ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ ഇതുവരെ നിലനിർത്തേണ്ടതുണ്ട്, വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനം വരുന്നത് വരെ ഈ കോടതി ഇത് തള്ളിക്കളയാതിരിക്കാൻ കാരണമുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 12][692-ബി-സി]

4. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളിക്കളയുകയും റോജർ മാത്യു കേസിലെ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ റഫറൻസ് പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിന്റെ വിശകലനത്തോട് വിയോജിക്കുകയും ചെയ്താൽ അത് നിയമപരമായ അച്ചടക്കത്തിന് മാത്രമല്ല, നീതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കും ഗുരുതരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കും. അതിനാൽ, റോജർ മാത്യു കേസിൽ വിശാല ബെഞ്ച് അവർക്ക് റഫർ ചെയ്ത ചോദ്യങ്ങളിൽ തീരുമാനമെടുക്കുന്നത് വരെ നിലവിലെ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തീർപ്പാക്കാതെ പരിഗണനയിൽ വയ്ക്കണം. [ഖണ്ഡിക 14][693-എ-ബി]

പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ) v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ **(2019) 1 എസ്.സി.സി. 1: [2018] 8 എസ്.സി.ആർ. 1;** റോജർ മാത്യു v സൗത്ത് ഇന്ത്യൻ ബാങ്ക് ലിമിറ്റഡ് **(2020) 6 എസ്.സി.സി. 1: [2019] 16 എസ്.സി.ആർ. 1** - പരാമർശിച്ചു.

ഉദ്ധരിച്ച കേസുകൾ

[2018] 8 എസ്.സി.ആർ 1	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 2**
[2019] 16 എസ്.സി.ആർ 1	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 6**

സഹജ അധികാരിത: റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) ഡയറി നം.45777/2018

2012 ലെ റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നമ്പർ 494 ൽ ഈ കോടതി 26.09.2018 ൽ പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നും ഉത്തരവിൽ നിന്നും.

ഒപ്പം

റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം.3948/2018, റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നം.231/2016; റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം.22/2019, റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നം.1014/2017; റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം.31/2019, റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നം.1058/2017-ൽ, ഡയറി നം.48326/2018; റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 377/2019, റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നം.342/2017; റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം.924/2019, റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നം.829/2013.

കോടതിയുടെ ഇനി പറയുന്ന വിധിന്യായവും ഉത്തരവും പുറപ്പെടുവിച്ചു :

ഉത്തരവ്

1. റിവ്യൂ ഹർജി(കൾ) സമർപ്പിക്കാൻ അനുമതി നൽകിയിരിക്കുന്നു.

2. കാലതാമസം ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു.

---

* **എഡി. നോട്ട്: ബഹുമാനപ്പെട്ട ജഡ്ജി ശ്രീ. എ. എം. ഖാൻവിൽക്ക, ബഹുമാനപ്പെട്ട ജഡ്ജി ശ്രീ. അശോക് ഭൂഷൻ, ബഹുമാനപ്പെട്ട ജഡ്ജി ശ്രീ. അബ്ദുൾ നസീർ, ബഹുമാനപ്പെട്ട ജഡ്ജി ശ്രീ. ബി. ആർ. ഗവായി എന്നിവർ പാസ്സാക്കിയ ഉത്തരവ്.

3. റിവ്യൂ ഹർജികൾ തുറന്ന കോടതിയിൽ/വ്യക്തിഗതമായി കേൾക്കാനുള്ള അഭ്യർത്ഥന തള്ളിയിരിക്കുന്നു.

4. 26.09.2018 തീയതിയിലെ അന്തിമ വിധിന്യായത്തിനും ഉത്തരവിനും എതിരെയാണ് നിലവിലെ ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ ഫയൽ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ഞങ്ങൾ റിവ്യൂ ഹർജികളും അതിനെ പിന്തുണയ്ക്കുന്ന കാരണങ്ങളും പരിശോധിച്ചു. ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, 26.09.2018 തീയതിയിലെ വിധിന്യായവും ഉത്തരവും പുനഃപരിശോധിക്കുന്നതിന് കാരണമില്ല. നിയമത്തിലെ മാറ്റം അല്ലെങ്കിൽ തുടർന്നുണ്ടായ ഒരുമിച്ചുള്ളതോ വിശാലമായതോ ആയ ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനം/വിധിന്യായം മാത്രം പുനഃപരിശോധനയ്ക്കുള്ള ഒരു കാരണമായി കണക്കാക്കാനാവില്ല എന്നും ഞങ്ങൾ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. അതനുസരിച്ച് റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളിയിരിക്കുന്നു.

5. തൽഫലമായി, റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 22/2019–ൽ കൂടുതൽ കാരണങ്ങൾ ഉന്നയിക്കാനുള്ള അഭ്യർത്ഥനയും തള്ളിയിരിക്കുന്നു.

വിധിന്യായം

ജസ്റ്റിസ് ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ്

1. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളിക്കൊണ്ടുള്ള ഭൂരിപക്ഷത്തിന്റെ തീരുമാനത്തോട് യോജിക്കാൻ കഴിയാത്തതിൽ ഞാൻ ഖേദിക്കുന്നു.

2. ഈ വിഭാഗം ഹർജികൾ, ഈ കോടതിയിലെ ഒരു ഭരണഘടനാ ബെഞ്ചിന്റെ **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ–5 ജെ.) v യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ**[1] **["പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ–5 ജെ.)"]** എന്ന തീരുമാനം പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു. തീരുമാനത്തിനായി ഉയർന്നുവന്ന വിഷയങ്ങളിൽ, കോടതിക്ക് രണ്ട് നിർണ്ണായക ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരം നൽകേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു: (i) ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം ഒരു ബില്ലിനെ 'ധനബില്ലായി' സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താനുള്ള ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരമുള്ള തീരുമാനം അന്തിമവും ബാധ്യതയുണ്ടാക്കുന്നതുമാണോ, അതോ ജൂഡീഷ്യൽ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാണോ[2]; (ii) തീരുമാനം ജൂഡീഷ്യൽ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാണെങ്കിൽ, ആധാർ (സാമ്പത്തികവും മറ്റ് സബ്സിഡികളും, ആനുകൂല്യങ്ങളും, സേവനങ്ങളും ലക്ഷ്യമിട്ടുള്ള വിതരണം) നിയമം, 2016–നെ (**"ആധാർ നിയമം"**)

1 (2019) 1 എസ്സിസി 1

2 'ഹൗസ് ഓഫ് പീപ്പിൾ' എന്നത് 'ലോക്സഭ' എന്ന് പരസ്പരം മാറ്റി പരാമർശിക്കുന്നു.

ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം 'ധനബില്ലായി' ശരിയായി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടോ.

3. ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യത്തിന്, (ഡോ. ജസ്റ്റിസ് എ.കെ. സിക്രി മുഖേന സംസാരിച്ച) ഭൂരിപക്ഷം, *ഒരു ബിൽ 'ധനബിൽ' ആണോ എന്നതിലുള്ള നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധന "ഈ കോടതി സ്ഥാപിച്ച നിയമം പരിഗണിച്ച് ചില സാഹചര്യങ്ങളിൽ അനുവദനീയമാകും"*[3] എന്ന് പ്രസ്താവിച്ചു. രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകുമ്പോൾ, ആധാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 7-ന് ഒരു 'ധനബില്ലിന്റെ' ഘടകങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നും, മറ്റ് വകുപ്പുകൾ ആധാർ നിയമത്തിന്റെ 'പ്രധാന അംശത്തിന്' അനുബന്ധമായി ഉള്ളതാണെന്നും ഭൂരിപക്ഷം നിരീക്ഷിച്ചു. അതിനാൽ, ആധാർ നിയമം അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം 'ധനബില്ലായി' ശരിയായി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട് എന്ന് ഭൂരിപക്ഷം തീരുമാനിച്ചു.

4. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ജസ്റ്റിസ് അശോക് ഭൂഷൺ, ഭരണഘടനാപരമായ വ്യവസ്ഥയുടെ ലംഘനമാണെങ്കിൽ, അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരമുള്ള ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനം നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാക്കാം എന്ന് നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകി. നടപടിക്രമങ്ങളിലെ ക്രമക്കേടും ഒരു പ്രധാന നിയമവിരുദ്ധതയും തമ്മിൽ വ്യത്യാസം കണ്ടുകൊണ്ട്, ജസ്റ്റിസ് അശോക് ഭൂഷൺ നിരീക്ഷിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്:

> "901. "നടപടിക്രമങ്ങളിലെ ക്രമക്കേടും" "പ്രധാന നിയമവിരുദ്ധതയും" തമ്മിൽ വ്യക്തമായ വ്യത്യാസമുണ്ട്. ഒരു ബിൽ അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരമുള്ള അത്യാവശ്യമായ ഭരണഘടനാപരമായ നിബന്ധനകൾ പാലിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, ആ ആവശ്യകത സ്പീക്കറുടെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തൽ കൊണ്ട് മാത്രം നഷ്ടപ്പെട്ടുപോയതായി കണക്കാക്കാനാവില്ല. ഭരണഘടനാപരമായ നിബന്ധനകൾ പാലിക്കാത്തതിന്റെ പേരിൽ ചോദ്യം ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്ന് സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തൽ പ്രതിരോധം നൽകുന്നു എന്ന വാദം അംഗീകരിച്ചാൽ, ഭരണഘടനാപരമായ വ്യവസ്ഥകളെ അവഗണിക്കാനും ഒഴിവാക്കാനും കോടതി അനുവദിക്കുകയായിരിക്കും ചെയ്യുക. അതിനാൽ, ഒരു ബിൽ ധനബില്ലാണെന്ന് സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തുന്ന സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനം ഒരു നടപടിക്രമത്തിന്റെ മാത്രം വിഷയമല്ലെന്നും, തീരുമാനത്തിൽ നിയമവിരുദ്ധത സംഭവിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ തീരുമാനം ഭരണഘടനാപരമായ വ്യവസ്ഥകളുടെ വ്യക്തമായ ലംഘനമാണെങ്കിലോ,

3 മേൽപ്പറഞ്ഞത്തിൽ ഖണ്ഡികകൾ 455-464

ആ തീരുമാനം ജൂഡീഷ്യൽ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാണെന്നും ഞങ്ങൾ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു."

എന്നാൽ, രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകുമ്പോൾ, ജസ്റ്റിസ് ഭൂഷന്റെ അഭിപ്രായം ഭൂരിപക്ഷത്തോട് യോജിക്കുകയും ആധാർ നിയമം അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം 'ധനബിൽ' ആയി ലോക്സഭാ സ്പീക്കർ ശരിയായി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയതാണെന്ന് വിധിക്കുകയും ചെയ്തു.

5. ഞാൻ എഴുതിയ അഭിപ്രായം, ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകിയത് ഇപ്രകാരമാണ്:

"1080. ഒരു ബിൽ ധനബില്ലാണോ എന്ന് സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താൻ ലോക്സഭാ സ്പീക്കറിൽ അർപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ബാധ്യത അനുച്ഛേദം 122 പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു 'നടപടിക്രമം' മാത്രമല്ല. അത് അനുച്ഛേദം 110-ൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ അനുസരിച്ച് പാലിക്കേണ്ട ഒരു ഭരണഘടനാപരമായ ആവശ്യകതയാണ്. അനുച്ഛേദം 110-ൽ നൽകിയിട്ടുള്ള ഭരണഘടനാപരമായ മാനദണ്ഡങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമാണെങ്കിൽ, അനുച്ഛേദം 122 സ്പീക്കറുടെ നടപടിയെ സംരക്ഷിക്കില്ല. ഭരണഘടനാപരമായ ന്യൂനതകൾക്ക് കാരണമാകുന്നുവെങ്കിൽ, നീതിന്യായപരമായ പുനരവലോകന അധികാരം ഉപയോഗിച്ച് സ്പീക്കറുടെ നടപടിയുടെ സാധുതയെക്കുറിച്ച് കോടതിക്ക് തീർപ്പ് കൽപ്പിക്കാം. ഒരു ഭരണഘടനാപരമായ ന്യൂനത ഉണ്ടെങ്കിൽ, അനുച്ഛേദം 122 നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കുന്നത് വിഭാവനം ചെയ്യുന്നില്ല. അനുച്ഛേദം 122 പ്രകാരം നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധന പൂർണ്ണമായി വിലക്കുന്നത് ഭരണഘടന അംഗീകരിക്കുന്നില്ല. അത് 'നടപടിക്രമങ്ങളിലെ ക്രമക്കേടിൽ' മാത്രം പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു."

എന്നാൽ, രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യത്തിൽ, എന്റെ തീരുമാനം ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തോടും ജസ്റ്റിസ് അശോക് ഭൂഷനോടും വിയോജിക്കുകയും, ആധാർ നിയമം അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം 'ധനബിൽ' ആയി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താനുള്ള ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനം ഭരണഘടനാവിരുദ്ധമാണെന്ന് വിധിക്കുകയും ചെയ്തു.

6. അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരം ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനത്തിന്മേൽ നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധന പ്രയോഗിക്കാമോ എന്ന വിഷയം തുടർന്ന് മറ്റൊരു ഭരണഘടനാ ബെഞ്ചിന്റെ മുമ്പാകെ, **റോജർ മാത്യു v സൗത്ത് ഇന്ത്യൻ ബാങ്ക് ലിമിറ്റഡ്**

("റോജർ മാത്യു")[4] എന്ന കേസിൽ വന്നു. ധനകാര്യ നിയമം, 2017-ലെ ചില വ്യവസ്ഥകൾ (ട്രൈബ്യൂണലുകളിലെ നിയമനങ്ങളെയും അംഗങ്ങളുടെ സേവന വ്യവസ്ഥകളെയും സംബന്ധിച്ചത്) അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരം 'ധനബില്ലായി' സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താൻ കഴിയുമോ എന്നതിന്റെ സന്ദർഭത്തിലായിരുന്നു ഇത്.

7. ഭൂരിപക്ഷം ഈ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകിയത് (ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് രഞ്ജൻ ഗോഗോയ് മുഖേന **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** കേസിലെ വിധിയെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട്, ഇപ്രകാരമാണ്:

> "102. കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതിയുടെ ഒരു കോർഡിനേറ്റ് ബെഞ്ച്, ലോക്സഭാ സ്പീക്കർ ആധാർ നിയമം, 2016-ന് നൽകിയ "ധനബിൽ" സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിന്റെ സമാനമായ ചോദ്യം ചൂമതലപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഒരു ദ്വിസഭ നിയമനിർമ്മാണ സംവിധാനത്തിൽ രാജ്യസഭയുടെ പ്രാധാന്യം ശ്രദ്ധിച്ചതിന് ശേഷം ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം, അനുച്ഛേദം 110 ഒരു അപവാദപരമായ വ്യവസ്ഥയായതിനാൽ, അതിനെ സങ്കുചിതമായി വ്യാഖ്യാനിക്കണം എന്ന് നിരീക്ഷിച്ചു. ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം മുഹമ്മദ്. സിദ്ദിഖി [മുഹമ്മദ്. സയീദ് സിദ്ദിഖി v. ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം, (2014) 11 എസ് സി സി 415], യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാൾ [യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാൾ v. ബീഹാർ സംസ്ഥാനം, (2016) 3 എസ് സി സി 183 : (2016) 2 എസ് സി സി (ക്രിമിനൽ) 1] എന്നീ കേസുകളിലെ തീരുമാനങ്ങളുടെ കൃത്യത പരിശോധിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരമുള്ള സ്പീക്കറുടെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ നീതിന്യായപരമായി പുനഃപരിശോധിക്കാനുള്ള ഈ കോടതിയുടെ അധികാരത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയെക്കുറിച്ച് തീർപ്പ കൽപ്പിക്കുകയോ ചെയ്തില്ലെങ്കിലും, ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ട നിയമം അനുച്ഛേദം 110(1)ന്റെ നാല് ചൂമരുകൾക്കുള്ളിൽ ഒതുങ്ങുന്നതാണെന്നും അതിനാൽ അതൊരു "ധനബിൽ" ആണെന്നും സ്വതന്ത്രമായി ഒരു തീരുമാനത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ന്യൂനപക്ഷ അഭിപ്രായം മുഹമ്മദ്. സിദ്ദിഖി [മുഹമ്മദ്. സയീദ് സിദ്ദിഖി v. ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം, (2014) 11 എസ് സി സി 415], യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാൾ [യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാൾ v. ബീഹാർ സംസ്ഥാനം, (2016) 3 എസ് സി സി 183 : (2016) 2 എസ് സി സി (ക്രിമിനൽ) 1] എന്നീ രണ്ട് കേസുകളും അസാധുവാക്കി.

---

4 (2020) 6 എസ്സിസി 1

103. **ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ട നിയമം അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരം "ധനബിൽ" ആണോ അല്ലയോ എന്ന് പരിശോധിച്ചുകൊണ്ട്, സ്പീക്കറുടെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തൽ നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാണോ എന്നതിനെക്കുറിച്ച് വ്യക്തമായി പ്രതിപാദിക്കാതെ, പുട്ടസ്വാമി [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം, അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരമുള്ള നീതിന്യായപരമായ പുനരവലോകന അധികാരം നിലനിർത്തിയിട്ടുണ്ട്.** "ധനബിൽ" എന്ന പദപ്രയോഗത്തെ ഒരു നിയന്ത്രിത അർത്ഥത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും, ഭരണഘടനയുടെ പദ്ധതിക്ക് വ്യക്തമായി വിരുദ്ധമാകാത്ത പക്ഷം, ഇക്കാര്യത്തിൽ ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ വിവേകം വിലമതിക്കപ്പെടണം എന്നും അതിൽ കൂടുതലായി നിരീക്ഷിച്ചു. **ഞങ്ങൾ പുട്ടസ്വാമി കേസിലെ [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] അഭിപ്രായത്തെ വിനയപൂർവ്വം പിന്തുണയ്ക്കുന്നു. കൂടാതെ, അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരമുള്ള സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനങ്ങളെ നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് അപ്പുറത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോയ മുഹമ്മദ്. സിദ്ദിഖിയെയും [മുഹമ്മദ്. സയീദ് സിദ്ദിഖി v. ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം, (2014) 11 എസ് സി സി 415] യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാളിനെയും [യോഗേന്ദ്ര കുമാർ ജയ്സ്വാൾ v. ബീഹാർ സംസ്ഥാനം, (2016) 3 എസ് സി സി 183 : (2016) 2 എസ് സി സി (ക്രിമിനൽ) 1] ആശ്രയിക്കാൻ കഴിയില്ല എന്നതിൽ ഞങ്ങൾക്ക് സംശയമില്ല."**

(ഊന്നൽ നൽകി)

എങ്കിലും, **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം, ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യത്തിന് മതിയായ ഉത്തരം പ്രസ്തുത തീരുമാനത്തിൽ ലഭിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് ശ്രദ്ധിച്ചു. രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യത്തിന്റെ നിർണ്ണയത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവരുടെ സംശയങ്ങളും അവർ ശ്രദ്ധിച്ചു:

"116. വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് വിപുലമായ ഒരു പരിശോധന നടത്തിയപ്പോൾ, കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷം, അനുച്ഛേദം 110(1)ന്റെ വ്യാപ്തിയും വ്യാഖ്യാനത്തിനുള്ള തത്വങ്ങളും അല്ലെങ്കിൽ അത്തരം നടപടിക്രമങ്ങളുടെ പ്രത്യാഘാതങ്ങളും വേർതിരിച്ചറിയാതെയാണ് ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ട നിയമത്തിന്റെ സ്വഭാവം പ്രഖ്യാപിച്ചതെന്ന് ഞങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. **അനുച്ഛേദം 110(1)ലെ "മാത്രം" എന്ന വാക്കിന്റെ ഫലം കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ നിരീക്ഷണത്തിൽ ഗണ്യമായി ചർച്ച ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നും, ഒരു "ധനബില്ലായി" പാസാക്കിയ**

ഒരു നിയമത്തിലെ ചില വകുപ്പുകൾ അനുച്ഛേദം 110(1)(എ) മുതൽ (ജി) വരെയുള്ള വ്യവസ്ഥകളുമായി ഒത്തുപോകാത്തപ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രത്യാഘാതങ്ങളെക്കുറിച്ച് ചെറിയ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ മാത്രമേ നൽകുന്നുള്ളൂ എന്നും ഞങ്ങൾക്ക് വ്യക്തമാണ്. ആധാർ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളുടെ അതിന്റെ വ്യാഖ്യാനം വാദിക്കപ്പെടാവുന്ന വിധത്തിൽ ഉദാരമായിരുന്നു, കൂടാതെ പ്രസ്തുത വ്യവസ്ഥകൾ അനുച്ഛേദം 110(1)(എ) മുതൽ (എഫ്) വരെ ഉള്ളവയ്ക്ക് അനുബന്ധമാണ് എന്ന കോടതിയുടെ തൃപ്തിക്ക് ബോധ്യകരമായ ന്യായീകരണം നൽകിയിട്ടില്ലെന്നും, ഇത് നമ്മുടെ ഭരണഘടനാ പദ്ധതിയിൽ വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ദ്വിസഭ പാർലമെന്ററി സംവിധാനവുമായി യോജിക്കുന്നില്ലെന്നും വാദിക്കപ്പെടുന്നു. ദൃഢവും അന്തിമവുമായ ഒരു അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിക്കാതെതന്നെ, കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] ലെ വിശകലനം നിലവിലെ കേസിൽ അതിന്റെ പ്രയോഗത്തെ ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളതാക്കുന്നുണ്ടെന്നും കോർഡിനേറ്റ് ബെഞ്ചുകളുടെ വിധികൾ തമ്മിൽ വൈരുദ്ധ്യത്തിന് സാധ്യതയുണ്ടെന്നും നിരീക്ഷിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

117. കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] ലെ ഭൂരിപക്ഷം പ്രസ്താവിച്ച (അല്ലെങ്കിൽ അതില്ലാത്ത) നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയുടെ വ്യാപ്തിയെയും വ്യാഖ്യാനപരമായ തത്വങ്ങളെയും കുറിച്ചുള്ള വിവിധ വെല്ലുവിളികൾ കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, ആധാർ നിയമം, 2016-ന്റെ അതിന്റെ വിശകലനത്തിന്റെ ഗണ്യമായ മാതൃകാപരമായ സ്വാധീനം കാരണം, അതിന്റെ കൃത്യത നിർണ്ണയിക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്. കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) [കെ.എസ്. പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2019) 1 എസ് സി സി 1] ലേതിന് തുല്യമായ ബെഞ്ച് ആയതിനാൽ, ഈ വിഭാഗം വിഷയങ്ങൾ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ പരിഗണനയ്ക്കായി, ഭരണപരമായ ഭാഗത്ത് ബഹുമാനപ്പെട്ട ഇന്ത്യൻ ചീഫ് ജസ്റ്റിസിന് മുമ്പാകെ സമർപ്പിക്കാൻ ഞങ്ങൾ അതനുസരിച്ച് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു."

(ഊന്നൽ നൽകി)

തൽഫലമായി, ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം നിരീക്ഷിച്ചത്, ''*ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം നിർവചിച്ചിട്ടുള്ള ധനബിൽ എന്ന വിഷയവും ചോദ്യവും, ധനകാര്യ നിയമം, 2017-ലെ ഭാഗം-XIV-മായി ബന്ധപ്പെട്ട് ലോക്സഭാ സ്പീക്കർ നൽകിയ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലും ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്യുന്നു*"[5] എന്നാണ്.

5 കുറിപ്പ് 3-ലെ സൂപ്ര, ഖണ്ഡിക 223.1-ൽ

8. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗികമായി യോജിച്ചും ഭാഗികമായി വിയോജിച്ചുമുള്ള അഭിപ്രായത്തിൽ, ജസ്റ്റിസ് ദീപക് ഗുപ്ത 'ധനബിൽ' എന്ന ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യം ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്യാനുള്ള ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തോട് യോജിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്:

> "365. ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 110(3) പ്രകാരമുള്ള ബഹുമാനപ്പെട്ട ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ തീരുമാനം നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയ്ക്ക് അപ്പുറമല്ല എന്ന് അദ്ദേഹം നിരീക്ഷിച്ചതിനോട് ഞാൻ ചീഫ് ജസ്റ്റിസുമായി പൂർണ്ണമായും യോജിക്കുന്നു. സ്പീക്കറുടെ ഉയർന്ന പദവി കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, അത്തരം വിഷയങ്ങളിൽ നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയുടെ വ്യാപ്തി അങ്ങേയറ്റം പരിമിതമാണ് എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാഴ്ചപ്പാടുകളോടും ഞാൻ യോജിക്കുന്നു. രണ്ട് കാഴ്ചപ്പാടുകൾക്ക് സാധ്യതയുണ്ടെങ്കിൽ, സ്പീക്കറുടെ കാഴ്ചപ്പാടായിരിക്കണം പ്രബലമാകേണ്ടത് എന്നതിൽ സംശയമില്ല. ധനബില്ലിൽ എന്താണ് ഉൾപ്പെടുന്നതെന്നതിനെക്കുറിച്ച് വ്യക്തതയില്ലാത്തത് കണക്കിലെടുത്ത്, ധനകാര്യ നിയമം, 2017-ലെ ഭാഗം XIV ഒരു ധനബില്ലാണോ അല്ലയോ എന്ന വിഷയം ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്യാം എന്ന ബഹുമാനപ്പെട്ട ചീഫ് ജസ്റ്റിസുമായി ഞാൻ യോജിക്കുന്നു."

അതുപോലെ, ഞാൻ എഴുതിയ ഭാഗികമായി യോജിച്ചും ഭാഗികമായി വിയോജിച്ചുമുള്ള മറ്റൊരു അഭിപ്രായം ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "346. നിലവിലെ വിധി [ഭാഗികമായി യോജിച്ചും ഭാഗികമായി വിയോജിച്ചുമുള്ള അഭിപ്രായത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു] അനുച്ഛേദം 110(1)ലെ "മാത്രം" എന്ന വാക്കിന്റെ വ്യാപ്തിയും അനുച്ഛേദം 110-ലെ ചട്ടം (1)ലെ ഉപ-ചട്ടങ്ങൾ (എ) മുതൽ (ജി) വരെയുള്ള വ്യാഖ്യാനവും വിശകലനം ചെയ്യുകയും ധനകാര്യ നിയമം, 2017-ലെ ഭാഗം XIV ധനബില്ലായി സാധുവായി നിയമമാക്കാൻ കഴിയില്ല എന്ന് ഉപസംഹരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ധനബിൽ എന്ന വശം ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്യാനുള്ള ബഹുമാനപ്പെട്ട ഇന്ത്യൻ ചീഫ് ജസ്റ്റിസിന്റെ കാരണങ്ങളോട് ഞാൻ യോജിക്കുകയും അതിനനുസരിച്ച് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു."

9. തൽഫലമായി, ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരം 'ധനബില്ലിൽ' എന്താണ് ഉൾപ്പെടുന്നത് എന്നതിനെക്കുറിച്ചും, ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ ഒരു സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിന്മേലുള്ള നീതിന്യായപരമായ പുനഃപരിശോധനയുടെ വ്യാപ്തിയെക്കുറിച്ചും,

നിയമം 'ധനബില്ലാണ്' എന്ന് നിരീക്ഷിക്കുമ്പോൾ ആധാർ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് നൽകിയ വ്യാഖ്യാനത്തെക്കുറിച്ചുമുള്ള **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധിയുടെ കൃത്യത എന്നുള്ളത്, ഇതുവരെ രൂപീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഒരു വിശാല ബെഞ്ച് പരിഹരിക്കേണ്ട വിഷയങ്ങളാണ്.

10. അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരം ആധാർ നിയമം ഒരു 'ധനബില്ലാണോ' എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഭൂരിപക്ഷത്തിന്റെ അഭിപ്രായത്തിലെ ന്യായീകരണത്തെ ചോദ്യം ചെയ്യുന്ന ഈ വിഭാഗം റിവ്യൂ ഹർജികൾ, പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) വിധിയുടെ കൃത്യത ചോദ്യം ചെയ്യുന്നു. റിവ്യൂ ഹർജികളുടെ വിശദാംശങ്ങൾ ചുരുക്കത്തിൽ താഴെ നൽകുന്നു:

(i) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) ഡയറി നം. 45777/2018** - ഈ ഹർജി 2018 ഡിസംബർ 6-ന് ഫയൽ ചെയ്തു, ഇതിലെ ഉപ-കാരണം (ഇ) **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു, അതിൽ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായം ആധാർ നിയമത്തിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ 'ധനബില്ലായി' ശരിവെച്ചു, ഇത് ആധാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 7 അതിന്റെ പ്രധാന വ്യവസ്ഥയാണ് എന്ന തെറ്റായ ധാരണയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ് (കാരണങ്ങൾ XXIII-XXVII).

(ii) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 3948/2018 -** ഈ ഹർജി 2018 ഒക്ടോബർ 23-ന് ഫയൽ ചെയ്തു, അനുച്ഛേദം 110-ന്റെ പരിധിയിൽ ആധാർ നിയമത്തിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ ശരിവെച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു (കാരണങ്ങൾ I-VII).

(iii) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 22/2019** - ഈ ഹർജി 2018 ഡിസംബർ 15-ന് ഫയൽ ചെയ്തു, ആധാർ നിയമത്തിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ 'ധനബില്ലായി' ശരിവെച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവും, അതിന്റെ നിയമസാധുതയിലുള്ള അതിന്റെ ഫലവും സംബന്ധിച്ച് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു (കാരണങ്ങൾ I-VI).

(iv) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 31/2019** - ഈ ഹർജി 2018 ഡിസംബർ 21-ന് ഫയൽ ചെയ്തു, ആധാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 7-നെ മാത്രം ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ട് ലോക്സഭാ സ്പീക്കർ ആധാർ നിയമത്തെ 'ധനബില്ലായി' ശരിയായി സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തി എന്ന്

നിരീക്ഷിച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു (കാരണങ്ങൾ ജിജി-II).

(v) **ഡയറി നം. 48326/2018** - ഈ ഹർജി 2018 ഡിസംബർ 24-ന് ഫയൽ ചെയ്ത, ആധാർ നിയമത്തിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ 'ധനബില്ലായി' ശരിവെച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.) വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു, ഇത് രാജ്യസഭയിൽ ചർച്ച ചെയ്യാനുള്ള സാധ്യതയെ ഇല്ലാതാക്കി (കാരണങ്ങൾ V-W).

(vi) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 377/2019** - ഈ ഹർജി 2019 ജനുവരി 10-ന് ഫയൽ ചെയ്ത, ലോക്സഭയിൽ അവതരിപ്പിച്ച സമയത്ത് ആധാർ നിയമത്തെ 'ധനബില്ലായി' സാക്ഷ്യപ്പെടുത്താൻ കഴിയുമായിരുന്നു എന്ന് നിരീക്ഷിച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു (കാരണം എ).

(vii) **റിവ്യൂ ഹർജി (സിവിൽ) നം. 924/2019** - ഈ ഹർജി 2019 ജനുവരി 12-ന് സമർപ്പിച്ച, ഭരണഘടനയുടെ ഭാഗം III പ്രകാരമുള്ള അടിസ്ഥാന അവകാശങ്ങളെ ബാധിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ അതിൽ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും, അനുച്ഛേദം 110(1)ന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ആധാർ നിയമത്തിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലിനെ 'ധനബില്ലായി' ശരിവെച്ച ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നു (കാരണം എ).

11. അനുച്ഛേദം 110 പ്രകാരം ആധാർ നിയമം ഒരു 'ധനബില്ലാണോ' എന്ന രണ്ടാമത്തെ ചോദ്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിന്റെ വിശകലനം, ഒന്നാമത്തെ ചോദ്യം ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്തപ്പോൾ, **റോജർ മാത്യു** കേസിലെ ബെഞ്ച് സംശയിച്ചിട്ടുണ്ട്. വിശാല ബെഞ്ച് രൂപീകരിച്ചിട്ടില്ല, തീരുമാനം എടുക്കേണ്ടതുമുണ്ട്. ഈ ഘട്ടത്തിൽ നിലവിലെ ഈ വിഭാഗം റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളുന്നത് - ഭൂരിപക്ഷം സ്വീകരിച്ച ഒരു നടപടിക്രമം - ഈ കോടതിക്ക് മുമ്പാകെ ഉയർന്നു വരുന്ന വിഷയങ്ങളിൽ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ പരിഗണനയുടെ പ്രയോജനം ലഭിക്കാതെ, നിലവിലെ കേസിൽ അന്തിമമായ ഒരു മുദ്ര പതിപ്പിക്കും. ലോക്സഭാ സ്പീക്കർ ഒരു ബില്ലിനെ 'ധനബില്ലായി' സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ടും ഉയർന്നു വരുന്നതുമായ വിഷയങ്ങളിൽ **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** വിധിയുടെ കൃത്യതയിൽ റോജർ മാത്യു കേസിലെ

യോജിപ്പുള്ള ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികളുടെ വിഷയമായ തീരുമാനത്തിന്റെ കൃത്യതയിൽ മറ്റൊരു ഭരണഘടനാ ബെഞ്ച് സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ച സാഹചര്യത്തിൽ, ഈ ഘട്ടത്തിൽ വിധി പുനഃപരിശോധിക്കാൻ കാരണമില്ല എന്ന് നിരീക്ഷിക്കുന്നത് ഒരു ഭരണഘടനാപരമായ തെറ്റാണ്. ലോക്സഭാ സ്പീക്കറുടെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തലുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതും ഉയർന്നു വരുന്നതുമായ ഭരണഘടനാപരമായ വിഷയങ്ങളിൽ, **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** യിലെ ന്യായീകരണത്തിന്റെ സാധുതയിൽ വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനം നിഷേധിക്കാനാവാത്ത സ്വാധീനം ചെലുത്തും. അനുച്ഛേദം 110(1) പ്രകാരം ആധാർ നിയമം ഒരു 'ധനബില്ലാണ്' എന്ന വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനത്തെ പുനഃസന്ദർഭോചിതമാക്കുന്നതിൽ ഉള്ള പരാജയം, അതിനെ ഒരു അക്കാദമിക് പ്രക്രിയ മാത്രമാക്കി മാറ്റും.

12. ഒരു വിധി അന്തിമമാവുകയും അതിലെ കാഴ്ചപ്പാട് പിന്നീട് ഒരു വിശാല ബെഞ്ച് അംഗീകരിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു സാഹചര്യത്തിൽ നിന്ന് ഒരു വ്യത്യാസം കൊണ്ടുവരേണ്ടത് പ്രധാനമാണ്. നിലവിലെ കേസിൽ, മുകളിൽ പറഞ്ഞ റിവ്യൂ ഹർജികളെല്ലാം റോജർ മാത്യു കേസിൽ 2019 നവംബർ 13-ന് വിധി പറയുന്നതിന് മുമ്പാണ് സമർപ്പിച്ചിരുന്നത്. **റോജർ മാത്യു** കേസിൽ ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്ത തീയതിയിൽ ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തീർപ്പാക്കാതെ കിടക്കുകയായിരുന്നു. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ മുമ്പ് 2020 ഓഗസ്റ്റ് 25-ന് ജസ്റ്റിസ് അരുൺ മിശ്രയുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ഒരു അഞ്ചംഗ ബെഞ്ചിന് മുമ്പാകെ ലിസ്റ്റ് ചെയ്തിരുന്നെങ്കിലും തീർപ്പാക്കിയില്ല. അതിനാൽ, ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ ഇതുവരെയും തീർപ്പാക്കാതെ തുടരുന്നു, പ്രത്യേകിച്ചും മുകളിൽ പരാമർശിച്ച പ്രതികൂലമായ ഫലങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ, വിശാല ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനം വരുന്നതുവരെ അവ നിരസിക്കാതിരിക്കുന്നതിന് കോടതിക്ക് ഒരു ശക്തമായ കാരണം ഉണ്ട്.

13. **കണ്ണൂർ രാജീവർ (മതസ്വാതന്ത്ര്യം, In re-9 ജെ.) (2) v ഇന്ത്യൻ യംഗ് ലോയേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ**[6] എന്ന കേസിൽ, തീർപ്പാക്കാതെ കിടക്കുന്ന ഒരു റിവ്യൂ ഹർജി ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് റഫർ ചെയ്യാൻ കഴിയുമോ എന്ന് ഈ കോടതിയിലെ ഒമ്പതംഗ ബെഞ്ചിന് തീരുമാനിക്കേണ്ടി വന്നു. ഇതിന് അനുകൂലമായി ഉത്തരം നൽകിക്കൊണ്ട്, ഒരു വിശാല ബെഞ്ചിന് ചോദ്യം റഫർ ചെയ്യുന്നതിന് മുമ്പ് റിവ്യൂ ഹർജികൾ അംഗീകരിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്ന് കോടതി നിരീക്ഷിച്ചു. കൂടാതെ, അത്തരമൊരു ചോദ്യം നിയമത്തിന്റെ ഒരു ശുദ്ധമായ ചോദ്യമാകാം എന്നും കോടതി ശ്രദ്ധിച്ചു. ഈ കോടതിക്ക് സ്വന്തം വിധികൾ പുനഃപരിശോധിക്കാനുള്ള അധികാരം വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ട്, ബെഞ്ചിനുവേണ്ടി സംസാരിച്ച ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് എസ് എ ബോബ്ഡെ നിരീക്ഷിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്:

6 (2020) 9 എസ്സിസി 121

"29. നീതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കായി ആവശ്യമായ അത്തരം ഉത്തരവുകൾ പുറപ്പെടുവിക്കാനുള്ള ഈ കോടതിയുടെ അന്തർലീനമായ അധികാരം നിയമങ്ങളാൽ പരിമിതപ്പെടുത്തില്ല എന്ന് ഓർഡർ LV റൂൾ 6 വ്യക്തമാക്കുന്നു. എസ്. നാഗരാജ് v. കർണാടക സംസ്ഥാനം [എസ്. നാഗരാജ് v. കർണാടക സംസ്ഥാനം, 1993 സപ്പ് (4) എസ് സി സി 595 : 1994 എസ് സി സി (എൽ&എസ്) 320] എന്ന കേസിൽ, അതിന്റെ ഉത്തരവുകൾ തിരുത്താൻ കഴിയുന്ന സാഹചര്യങ്ങൾ സൂചിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഏറ്റവും ഉയർന്ന കോടതി നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകളൊന്നും അല്ലെങ്കിൽ ചട്ടങ്ങളൊന്നും രൂപപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ലെങ്കിൽപ്പോലും, നടപടിക്രമങ്ങളുടെ ദുരുപയോഗം അല്ലെങ്കിൽ നീതി നിഷേധം എന്നിവ ഒഴിവാക്കാൻ കോടതികൾ അത്തരം അധികാരം കണ്ടെത്തി എന്ന് നിരീക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. നീതിക്ക് വേണ്ടി അത് ആവശ്യമാണെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് ബോധ്യമുണ്ടെങ്കിൽ, സ്വന്തം ഉത്തരവ് പുനഃപരിശോധിക്കുന്നതിൽ അല്ലെങ്കിൽ പുനരവലോകനം നടത്തുന്നതിൽ നിന്ന് ഈ കോടതിക്ക് തടസ്സമില്ലെന്നും നിരീക്ഷിച്ചു. മുകളിൽ പറഞ്ഞതിന്റെ യുക്തിപരമായ വിശദീകരണം എന്തെന്നാൽ, നീതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ നേടുന്നതിന്, ഈ കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള നിലവിലെ പുനരവലോകന നടപടികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ഏതൊരു തീർപ്പാക്കാത്ത നടപടികളിലും നിയമപരമായ ചോദ്യങ്ങൾ റഫർ ചെയ്യാം എന്നതാണ്."

14. ഈ റിവ്യൂ ഹർജികൾ തള്ളിക്കളയുകയും **റോജർ മാത്യു** കേസിലെ വിശാല ബെഞ്ച് റഫറൻസ്, **പുട്ടസ്വാമി (ആധാർ-5 ജെ.)** കേസിലെ ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായത്തിന്റെ വിശകലനത്തോട് വിയോജിക്കുകയും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ, അത് ഗുരുതരമായ ഫലങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കും - അത് നീതിന്യായപരമായ അച്ചടക്കത്തിന് മാത്രമല്ല, നീതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കും കൂടി ബാധകമാണ്. അതിനാൽ, **റോജർ മാത്യു** കേസിൽ വിശാല ബെഞ്ച് അതിലേക്ക് റഫർ ചെയ്ത ചോദ്യങ്ങളിൽ തീരുമാനം എടുക്കുന്നതുവരെ നിലവിലെ ഈ വിഭാഗം റിവ്യൂ ഹർജികൾ തീർപ്പാക്കാതെ സൂക്ഷിക്കണം. എല്ലാ വിനയത്തോടെയും സ്ഥിരതയുടെ ഭരണഘടനാപരമായ തത്വങ്ങളും നിയമവാഴ്ചയും ആവശ്യപ്പെടുന്നത്, വിശാല ബെഞ്ചിനുള്ള റഫറൻസ് വരുന്നതുവരെ റിവ്യൂ ഹർജികളിൽ ഒരു തീരുമാനം കാത്തിരിക്കണം എന്ന് ഞാൻ ഉപസംഹരിക്കുന്നു.